

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/360683356>

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF RISK MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY AT THE POULTRY ENTERPRISE

Article in BULLETIN OF CHERNIVTSI INSTITUTE OF TRADE AND ECONOMICS · September 2021

DOI: 10.34025/2310-8185-2021-3.83.08

CITATIONS

0

READS

61

1 author:

[Svitlana Luchyk](#)

Kharkiv National University of Internal Affairs

27 PUBLICATIONS 16 CITATIONS

SEE PROFILE

ta suchasnykh vyklykiv hlobalizatsii: materialy IX mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Current issues of accounting, analysis, control and taxation in the context of European integration and modern challenges of globalization: materials of the IX International Scientific and Practical Conference]. Lviv, Ukraine, pp. 55–61 (in Ukr.).

11. Ratushnyj, M. (2021). Innovative approach to the organization of accounting in the application of modern automated systems on the requirement of sustainable development strategy. *Upravlinnia, administruvannia ta pravo: problemy, tendentsiidosiahnennia* [Management, Administration and Law: problems, trends], vol. 1, pp. 55–61 (in Ukr.).

УДК 657:631.15-049.5

JEL Classification: M40, H56, D84

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2021-3.83.08>

С.Д. Лучик, д.е.н., професор,

<https://orcid.org/0000-0003-0757-1140>

О.Р. Гринько, здобувач вищої освіти ОС «магістр»,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПТАХІВНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація

Актуальність. Специфіка виробництва, швидкий розвиток технологій виробництва, зміна цін на сировину і матеріали визначають множинний склад загроз господарській діяльності птахівничих підприємств і, в кінцевому підсумку, високий конкурентний ризик їхній готовій продукції. Для ефективного управління ризиками в системі економічної безпеки птахівничого підприємства потрібне відповідне інформаційне забезпечення, що має містити взаємопов'язані інформаційні потоки облікового й аналітичного характеру.

Постановка проблеми. Саме обліково-аналітична інформація дозволяє діагностувати поточну діяльність птахівничого підприємства, враховуючи всі ризики, ідентифіковані та оцінені системою бухгалтерського обліку, і передбачити майбутній розвиток господарюючого суб'єкта, виходячи з прогнозних розрахунків.

Мета дослідження У статті досліджено роль облікового й аналітичного забезпечення в управлінні ризиками економічної безпеки підприємства, проведено оцінювання економічної безпеки птахівничого підприємства в розрізі фінансової,

ресурсної, соціальної та екологічної складових, визначено необхідність покращення якості облікового забезпечення для мінімізації ризиків при прийнятті управлінських рішень для зміцнення економічної безпеки птахівничих підприємств.

Методологія. Під час проведення дослідження обліково-аналітичного забезпечення використано такі загальнонаукові методи, як системний і абстрактно-логічний, для оцінювання економічної безпеки птахівничого підприємства – методи групування та порівняння, синтезу, економіко-математичного моделювання, графічного аналізу.

Перспективи подальших досліджень. Пропонуємо розглядати обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства як сукупність інформаційних даних, включно з методами та технологіями різноманітних видів (оперативного, бухгалтерського, фінансового й управлінського, податкового, соціального й екологічного) обліку, аналізу та контролю з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпеці діяльності господарюючого суб'єкта та його сталого розвитку. Проведені дослідження і оцінювання економічної безпеки птахівничого підприємства в розрізі складових виявили обмеженість формування обліково-аналітичної інформації на підприємствах галузі через неповноту і суб'єктивність. В умовах загострення економічних, соціальних та екологічних проблем потрібно більш жорстко ставитись до якості інформації бухгалтерського обліку, її достовірності, повноти та точності, що забезпечить можливість мінімізувати ризики бізнес-середовища, приймати ефективні управлінські рішення щодо зміцнення економічної безпеки підприємства і галузі загалом.

Ключові слова: птахівниче підприємство, економічна безпека, обліково-аналітичне забезпечення, ідентифікація ризиків.

Кількість джерел: 13, кількість рисунків: 2, кількість таблиць: 3.

Svitlana Luchyk, Doctor of Economic Sciences, Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-0757-1140>

Oleksandr Hrynko, student,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

**ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT
OF RISK MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY
AT THE POULTRY ENTERPRISE**

Summary

The complexity of modern production, rapid development of production technologies, changes in prices for raw materials and supplies determine a variety of threats to the

economic activity of poultry enterprises and ultimately increase quite high competitive risk of the finished products. Effective risk management of the economic security function of a poultry enterprise requires modern information technology support, and is to contain interconnected information flows of accounting and analytical procedures.

It is defined that accounting and analytical insights allow companies to identify the current state of the poultry enterprise, taking into account all the risks detected and assessed by the accounting system, as well as predict the future development of the business entity based on forecast calculations.

The article examines the role of accounting and analytical support in risk management of economic security of the enterprise, and evaluates the economic security of poultry enterprises in terms of financial, resourceful, social and environmental components, as well as identifies the need to improve the quality of accounting procedures in order to minimize risks in management decision-making for strengthening the economic security in poultry enterprises.

During the study of accounting and analytical support of the enterprises, we used such general scientific methods as system and abstract-logical reasoning to assess the economic security of poultry enterprises as well as methods of grouping and comparison, synthesis, economic and mathematical modeling, graphical analysis.

We recommend to consider accounting and analytical support of economic security of the enterprise as a set of data, that includes methods and technologies of various types of accounting (e.g operational, accounting, financial and management, tax, social and environmental), analysis and control procedures to conduct management decisions to counter internal and external threats to security of the business entity and its sustainable development. The conducted studies and evaluations of the economic security of the poultry enterprise in terms of components revealed the limited formation of accounting and analytical information in the industry due to incompleteness and subjectivity. In the context of exacerbation of economic, social and environmental problems, the quality of accounting information, its reliability, completeness and accuracy, which will minimize risks to the business environment, make effective management decisions to strengthen economic security of the enterprise and industry.

Keywords: poultry enterprise, economic security, accounting and analytical support, risk identification.

Number of sources – 13, number of figures – 2, number of tables – 3.

Постановка проблеми. Птахівництво стало однією з передових підгалузей вітчизняного сільського господарства, що демонструє економічне зростання. Продукція птахівничих підприємств користується високим попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках. Одним із визначальних факторів розвитку птахівництва стало використання як вітчизняних, так і зарубіжних інвестицій та

інновацій. Можливість організації виробництва яєць і м'яса птиці на промисловій основі при доволі швидкій окупності витрат обумовила високу інвестиційну привабливість птахівничих підприємств в Україні, забезпечила стрімкий їх розвиток. Зокрема, завдяки інвестиціям з 2000 до 2013 року виробництво цими підприємствами яєць зросло в 6,6 рази, м'яса птиці у забійній вазі — у 27 разів. Україна зайняла позиції одного з провідних експортерів продукції птахівництва [1, с.28]. Підприємства птахівництва здобули статус одного із стратегічно важливих елементів вітчизняної аграрної економіки і продовжують його утримувати.

Водночас поступово стало помітно, що стрімкий розвиток птахівничих підприємств поступово змінився стабілізацією основних показників, а для деяких із них характерне зниження рентабельності діяльності. За період 2015-2020 рр. рентабельність м'яса птиць знизилась на 5,2 в.п., яєць – на 19,7 в.п. Така ситуація є результатом високого рівня конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках продукції птахівництва. Конкуренція не дає змоги птахівничим підприємствам підвищувати ціни на свою продукцію та забезпечувати бажану окупність витрат на її виробництво.

Специфіка виробництва, швидкий розвиток технологій виробництва, зміна цін на сировину і матеріали визначають множинний склад загроз господарській діяльності птахівничих підприємств і, в кінцевому підсумку, високий конкурентний ризик їхній готовій продукції. Управління ризиками включає виявлення можливих негативних ситуацій у господарській діяльності підприємств, оцінку збитків та розробку комплексу заходів, спрямованих на нейтралізацію наслідків ризику. Для ефективного управління ризиками в системі економічної безпеки потрібне відповідне інформаційне забезпечення, що має містити взаємопов'язані інформаційні потоки облікового й аналітичного характеру. Обов'язковою умовою є взаємозв'язок цих інформаційних потоків, оскільки саме таке положення дозволить

забезпечувати прийняття оптимальних управлінських рішень щодо економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стратегічний курс у сфері забезпечення економічної безпеки в Україні має два взаємопов'язаних напрями: напрям розвитку та безпековий. Напрямок розвитку у сфері забезпечення економічної безпеки полягає у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки та досягненні визначених за основними складовими економічної безпеки цільових орієнтирів, що деталізуються конкретними завданнями за основними складовими економічної безпеки. Безпековий напрям у сфері забезпечення економічної безпеки полягає у випередженні розбалансування економіки, підвищенні її стійкості до впливу зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз, для виконання чого запроваджується постійний моніторинг економічної стійкості [2]. Основне місце в системі інформаційного забезпечення економічної безпеки становить обліково-аналітичне забезпечення.

Теоретико-методичні засади формування обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємств розроблені такими вітчизняними науковцями, як К. Боримська, С. Бурлан, С. Василішин, Л. Гнилицька, В. Євдокимов, Н. Каткова.

Професор Гнилицька Л. В. вважає, що під обліково-аналітичним забезпеченням системи економічної безпеки підприємства слід розуміти процес збору, підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, спрямованих на забезпечення захисту фінансових і економічних інтересів підприємств на всіх рівнях від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Отже, автор виділяє важливу роль обліково-аналітичного забезпечення для безпекового розвитку підприємства й акцентує увагу на тісній взаємодії підсистем бухгалтерського обліку й економічного аналізу при формуванні економічної безпеки підприємства [3, с.23].

Дуальну природу феномена економічної безпеки відзначає Василішин С. І., коли формулює її визначення як системи взаємозумовлених і взаємоузгоджених способів, інструментів та управлінських рішень, які, синтезуючись із наявним ресурсним потенціалом і включенням до складу об'єктів обліково-аналітичного забезпечення, дозволяють вчасно протидіяти ризикам, загрозам і флуктуаціям середовища функціонування підприємства, забезпечують його фінансову стійкість, сприяють розвитку його економічного потенціалу, зростанню конкурентних переваг та підвищенню якості інформаційного забезпечення управлінських процесів. Запропонований автором якісно новий методологічний підхід сприяє вдосконаленню обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства [4, с. 37].

На думку Штангрета А. М., поняття обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки повинно базуватись на використанні даних оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовувати для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації шляхом застосування аналітичних і економіко-математичних методів дослідження, що уможливорює формування інформаційної бази для прийняття адекватних до ситуації рішень, зокрема, в межах системи економічної безпеки підприємства [5].

На інтегрованому характері обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства ставить акцент в своїх публікаціях К.Боримська, яка вводить поняття інтегрованої обліково-аналітичної системи підприємства, що включає такі складові, як система бухгалтерського фінансового та управлінського обліку, систему податкового та екологічного обліку, соціального обліку, а також систему внутрішнього контролю. Синтез перерахованих вище елементів, об'єднання методологічного та організаційного аспекту дозволить, на думку автора, змінити

методологію економічної безпеки підприємства, в основі якої буде закладено концепцію формування інтегрованої обліково-аналітичної системи підприємства, спрямовану на підвищення її ефективності та результативності [6, с.9].

Науковці С. А. Бурлан, Н. В. Каткова розширили визначення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства такою складовою, як кадровий облік, і визначили, що ця система охоплює дані оперативного, бухгалтерського, статистичного та кадрового обліку, її носії, канали комунікації, методи обробки та здатна створити передумови для своєчасного вживання заходів протидії негативному впливу загроз економічній безпеці підприємства. Авторки абсолютно впевнені, що облікові дані та показники фінансової звітності є фундаментальною основою прийняття основних рішень в частині протидії загрозам економічної безпеки. Ними також визначається важлива роль системи контролінгу при формуванні обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки на підприємстві [7].

Отже, підсумовуючи різні підходи науковців до тлумачення «обліково-аналітичне забезпечення», однозначно підтверджуємо надзвичайну його важливість при формуванні економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Саме обліково-аналітична інформація дозволяє діагностувати поточну діяльність підприємства, враховуючи всі ризики, ідентифіковані та оцінені системою бухгалтерського обліку, і передбачати майбутній розвиток господарюючого суб'єкта, виходячи з прогнозних розрахунків.

Формулювання цілей статті й аргументування поставленого завдання. Метою статті є дослідження ролі облікового й аналітичного забезпечення в управлінні ризиками економічної безпеки підприємства, здійснення оцінювання економічної безпеки птахівничого підприємства в розрізі фінансової, ресурсної, соціальної та екологічної складових,

визначення необхідності покращення якості облікового забезпечення для мінімізації ризиків при прийнятті управлінських рішень з метою зміцнення економічної безпеки птахівничих підприємств.

Виклад основного матеріалу. З метою забезпечення економічної безпеки підприємства формування системи бухгалтерського обліку має відбуватися таким чином, щоб вона відповідала інформаційним потребам фахівців, які приймають рішення щодо управління ризиками. В Законі України «Про Бюро економічної безпеки України» (2021) поняття ризику визначається як загроза, що ідентифікується в бюджетній, податковій, митній, грошово-кредитній або інвестиційній сфері, вплив якої призводить до тінізації економіки та послаблення економічної безпеки держави [8]. Ризики не знаходять відображення у системі бухгалтерського обліку. Однак при формуванні облікової складової можуть бути ризики спотворення інформації, що пов'язано з невідповідністю обліково-аналітичної інформації, яка формується в системі бухгалтерського обліку та звітності, якісним характеристикам інформації для цілей управління підприємства; фрагментарним поданням бухгалтерським обліком обліково-аналітичної інформації з метою управління підприємства; використання різних методологічних прийомів (у т.ч. гостра проблема ідентифікації та оцінки ризиків у системі бухгалтерського обліку), що призводить до неможливості порівняння даних бухгалтерського обліку з даними інших звітних періодів, так і з даними звітності інших підприємств, що робить дані бухгалтерської звітності непридатними для макроекономічних розрахунків тощо [6, с.9]. В табл. 1 наведено облікове забезпечення ризиків економічної безпеки. Завдання зниження ризику спотворення інформації у сучасних системах управління вирішується шляхом створення системи внутрішнього контролю.

Облікове забезпечення ризиків економічної безпеки підприємства

Вид обліку	Вхідна інформація	Проміжна інформація	Вихідна інформація
Фінансовий облік	Первинні документи, дані аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку, звітність підприємства	Інформація за результатами інвентаризації та контролю послідовності застосування облікової політики, правильності розрахунків	Ризик спотворення облікової інформації
Податковий облік	Первинні документи (податкові, акцизні накладні, ВМД). Податкові декларації з додатками	Акти перевірки розрахунків із бюджетом. Інформація про систему оподаткування підприємства	Ризик порушень податкового законодавства, ризик визнання несумлінним платником податків
Управлінський облік	Дані управлінського обліку: документи (накладні, відомості), реєстри, внутрішні звіти в довільній формі	Кошториси. Плани, План-фактні, поточні і прогнозні звіти.	Ризик неефективності бізнесу
Соціальний облік:			
Соціальна відповідальність бізнесу	Соціальні програми; Нефінансова (соціальна) звітність про додержання етики бізнесу, лояльність клієнтів, стан корпоративної культури, задоволеність персоналу, додержання законодавчих вимог, динаміку довіри до компанії з боку інститутів й акціонери громадянського суспільства	Внутрішня звітність щодо формування компенсаційного пакета поліпшення умов праці, створення нових робочих місць на підприємстві	Ризик недотримання соціальних гарантій, соціальної безвідповідальності
Екологічний облік	Дані первинного обліку екологічних витрат: договори, акти надання послуг, накладні, дозвільні документи, декларації з екологічного податку	Внутрішня звітність щодо екологічних витрат; звітні форми щодо проведення інвентаризації відходів і стану екологічних зобов'язань	Ризик порушення чинного законодавства щодо виробництва екологічно чистої продукції, екологічні ризики негативного впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище.

Отже, погоджуючись загалом з Василішином С.І щодо ідентифікації ризиків економічної безпеки в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємства [9, с. 181], визначаємо, що обліково-аналітичне забезпечення ідентифікації ризиків підприємства – це система збирання, підготовки, реєстрації та обробки даних фінансового, податкового, управлінського й соціального обліку, а також даних аналітичних розрахунків і контрольних операцій для прийняття на їх основі управлінських рішень, спрямованих на забезпечення захисту економічних інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства ґрунтується на загальнометодологічних засадах та прийомах економічного аналізу з урахуванням завдань, пов'язаних з оцінкою факторів ризиків та загроз діяльності, а також визначення негативних тенденцій розвитку підприємства. Аналітичне забезпечення ризиків економічної безпеки підприємства подано в табл. 2.

Таблиця 2

Аналітичне забезпечення ризиків економічної безпеки підприємства*

Види аналізу	Вхідна інформація	Проміжна інформація	Вихідна інформація
1	2	3	4
Фінансовий аналіз	Дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства	Результати аналізу та оцінки показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності та можливого банкрутства підприємства	Ризик зниження ліквідності та платоспроможності, ризик банкрутства підприємства
Управлінський аналіз	Нормативна та планова інформація, дані оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку, внутрішня звітність	Результати аналізу та оцінки виробничого потенціалу, виконання асортиментної програми, витрат на виробництво та собівартості продукції, прибутку та рентабельності	Ризик зниження продажів та фінансових результатів

1	2	3	4
Стратегічний аналіз	Фінансові результати діяльності підприємства, дані про цінову політику, собівартість та конкурентоспроможність продукції (товарів, робіт, послуг), витрати, доходи та прибуток підприємства та їхня поведінка, становище підприємства на ринках збуту	Результати отримання прогнозних значень показників, підготовка множини альтернативних напрямів розвитку підприємства; вибір конкретної стратегії підприємства.	Ризик негативних тенденцій розвитку підприємства

*Джерело: сформовано автором на підставі даних [10].

Ризики визначають рівень загрози економічній безпеці підприємства. Для визначення кількісної величини можливих втрат при настанні ризику необхідно розрахувати ймовірність наслідків ризикової події. Значення коефіцієнта варіації дають важливу інформацію. Так, показник з коефіцієнтом варіації до 10% виражає зону припустимого ризику, що нехарактерно для виникнення загрози. Показник з коефіцієнтом варіації не більше 10-25% характеризує зону критичного ризику, що зумовлює виникнення загрози. Нарешті коефіцієнт варіації понад 25% визначає зону катастрофічного ризику з реалізацією загрози [10].

Отже, чим вищий коефіцієнт варіації, то більший ступінь небезпеки. Таким чином, можна виявляти загрози у процесі постачання, виробництва та збуту продукції.

Проведемо оцінювання рівня економічної безпеки птахівничого підприємства на матеріалах ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська», виділяючи в ній такі складові безпеки, як фінансова, ресурсна, соціальна і екологічна. В табл. 3 наведено розраховані показники, у тому числі інтегральні, для кожної складової економічної безпеки підприємства ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» за 2016-2020 роки.

**Інтегральне оцінювання складових економічної безпеки
підприємства ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська»**

Показники	Напрямок впливу*	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1	2	3	4	5	6	7
Фінансова безпека (ФБ)						
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	С	0,1475	0,0700	0,8955	0,0616	0,1871
Коефіцієнт швидкої ліквідності	С	0,6827	0,3629	0,8580	0,8546	0,7336
Коефіцієнт загальної ліквідності	С	0,3767	0,2875	0,7530	0,7994	0,6528
Коефіцієнт фінансової автономії	С	0,8599	0,8531	0,8649	0,8438	0,8005
Коефіцієнт фінансового ризику	Д	0,0465	0,0382	0,1023	0,0972	0,0296
Коефіцієнт фінансової стабільності	С	0,7816	0,7755	0,8263	0,8220	0,7691
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	С	0,4139	0,3024	0,4972	0,4809	0,7889
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	С	0,9252	0,7536	1,0263	0,8397	0,8245
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	Д	0,7979	0,8785	0,7374	0,7055	0,4219
Тривалість обороту дебіторської заборгованості	Д	0,0112	0,0541	0,4843	0,1627	0,0396
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	Д	0,3061	0,0182	0,4172	0,5109	0,4746
Тривалість обороту запасів	Д	0,2639	0,0069	0,2521	0,1565	0,1226
<i>Інтегральний показник фінансової безпеки</i>		<i>0,4678</i>	<i>0,3667</i>	<i>0,6429</i>	<i>0,5279</i>	<i>0,4871</i>
Соціальна безпека (СБ)						
Середньомісячна заробітна плата працівників (середня по галузі)	С	0,1482	0,2119	0,1909	0,2125	0,2127
Частка витрат на оплату праці у виробничих витратах	С	0,4546	0,3197	0,4080	0,7902	0,2526
Річна продуктивність	С	0,4100	0,6980	0,8040	0,3040	0,6114
Показник плинності персоналу	Д	0,9914	0,9866	0,9861	0,9875	0,9921

1	2	3	4	5	6	7
<i>Інтегральний показник соціальної безпеки</i>		0,5010	0,5541	0,5973	0,5736	0,5172
Ресурсна безпека (РБ)						
Фондовіддача	С	0,6740	0,2524	0,9011	0,6198	0,9489
Коефіцієнт зносу основних засобів	Д	0,4076	0,3992	0,4328	0,4324	0,4163
Коефіцієнт співвідношення оборотних та основних засобів	С	0,6662	0,6385	0,6999	0,7331	0,9635
Норма прибутку	С	0,8730	0,5390	0,5965	0,4178	0,9290
Матеріаломісткість	Д	0,7342	0,4410	0,2035	0,4965	0,5462
<i>Інтегральний показник ресурсної безпеки</i>		0,6710	0,4540	0,5668	0,5399	0,7608
Екологічна безпека (ЕкБ)**						
Частка витрат на природоохоронну діяльність у сукупних витратах	С	0,2642	0,1973	0,0234	0,0277	0,0669
Темп зміни витрат на природоохоронну діяльність	С	0,4862	0,7845	0,6347	0,6043	0,2685
<i>Інтегральний показник екологічної безпеки</i>		0,37519	0,490912	0,329039	0,316046	0,167695

Примітки: * С – стимулятор; Д – дестимулятор;

** для розрахунку показників використані середньостатистичні значення для підприємств сільського господарства [11].

Для розрахунку інтегрального показника економічної безпеки підприємства ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» використаємо модель (1), запроповану С. І. Василішиним для розрахунку економічної безпеки аграрного підприємства [4, с.330]:

$$EB = 0,35 \cdot \Phi B + 0,25 \cdot CB + 0,25 \cdot RB + 0,1 \cdot EkB \quad (1)$$

За результатами проведених розрахунків отримаємо інтегральні показники економічної безпеки ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» за 2016-2020 рр.:

$$EB_{2016} = 0,4942; EB_{2017} = 0,4295; EB_{2018} = 0,5849;$$

$$EB_{2019} = 0,4947,$$

$$EB_{2020} = 0,5067.$$

На рис. 1 наведено динаміку інтегрального показника економічної безпеки ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» в 2016-2020 рр. та прогнозування його значення до 2023 року з використанням степеневої функції.

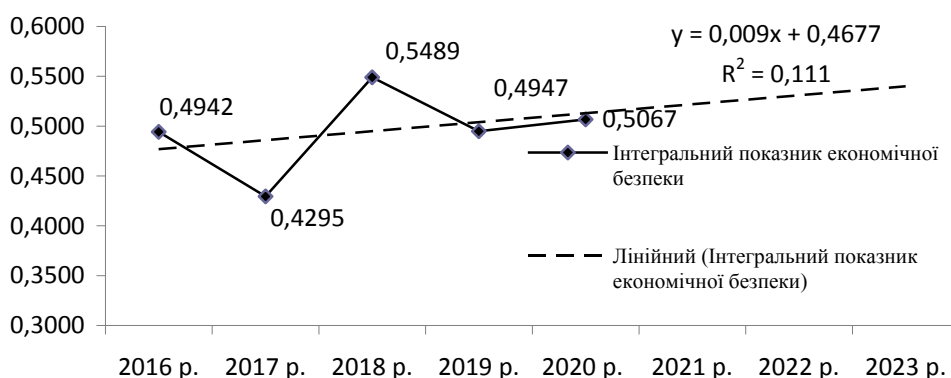

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника економічної безпеки ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» в 2016-2020 рр.

Згідно з показниками рис. 1, динаміка інтегрального показника економічної безпеки ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» за досліджуваний період була на рівні 0,43-0,54. Найвищий показник був досягнутий підприємством у 2018 р. У 2019-2020 рр. бачимо погіршення тенденцій. Але показник 2020 р. – 0,5067 і одержані нами прогнозні показники на короткострокову перспективу до 2023 р. свідчать про покращення тенденцій на підприємстві. Спробуємо оцінити безпекові зони кожної складової економічної безпеки, використовуючи шкалу Харрінгтона, і визначити причини погіршення ситуації (рис. 2).

Дослідження безпекових зон економічної безпеки ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» в розрізі складових свідчить

ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

про переважно задовільний її рівень. Найкраща ситуація на підприємстві з показниками ресурсної безпеки, у 2020 її інтегральний рівень становив 0,76, тобто це середній показник. Підприємством у 2019 р. введено в експлуатацію основних засобів на загальну суму 42,2 млн грн, у тому числі на машини і обладнання – на 24,1 млн грн, у 2020 р. – 15,8 млн грн, у тому числі на машини і обладнання – на 6,2 млн грн. Збільшилась фондовіддача на підприємстві.

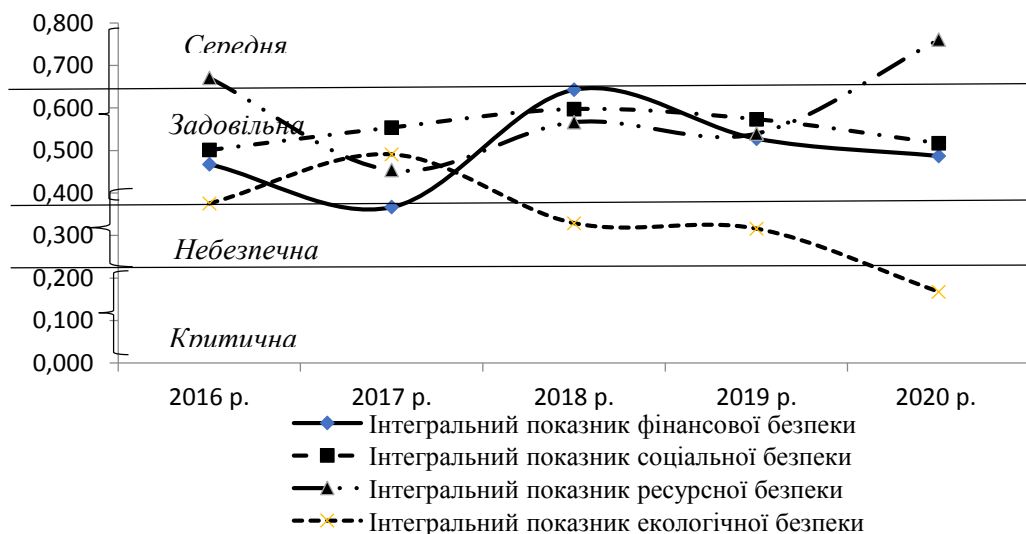

Рис. 2. Аналіз безпекових зон ПрАТ «Птахофабрика Тернопільська» за результатами інтегрального оцінювання рівня їх економічної безпеки в 2016–2020 рр.

Найнижчі значення мають інтегральні показники екологічної безпеки (0,31-0,32 у 2018–2019 рр.), що сформувало небезпечну зону, а у 2020 р. – значення показника перетнуло критичний рівень. Зрозуміло, що птахофабрики внаслідок своєї діяльності здійснюють забруднення атмосферного повітря, води та ґрунту відходами тваринництва. За статистикою, з 40 тис. т відходів середньої птахоферми за рік в атмосферу виділяється близько 600 т метану, 280 т вуглекислого газу, 47 т сірководню та аміаку.

Державне підприємство «Укрветсанзавод», яке має опікуватися безпечною утилізацією відходів птахівництва, опинилося на межі банкрутства. Робота більшості філій зупинена, ті ж, які ще хоч якось працюють, не справляються з обсягами біовідходів українських підприємств [12]. При цьому власні потужності для переробки відходів діяльності мають лише потужні птахофабрики.

Висновки. Отже, з урахуванням того факту, що рівень економічної безпеки України у 2019 році становив 43 відсотки, а за підсумками першого півріччя 2020 року – 41 відсоток, що свідчить про незадовільний стан та збереження високих ризиків прояву масштабних дестабілізаційних явищ у розвитку економіки в довгостроковій перспективі [2], українські підприємства повинні удосконалювати систему власної економічної безпеки шляхом запровадження інтегрованої системи обліково-аналітичного забезпечення. В умовах інтеграції вітчизняних підприємств в європейський економічний простір, активного запровадження і використання цифровізації та автоматизації діяльності підприємств, прийняття ефективних управлінських рішень та досягнення довгострокових цілей діяльності підприємству необхідна система обліково-аналітичного забезпечення, що повно і об'єктивно відображає поточну економічну ситуацію.

Пропонуємо розглядати обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства як сукупність інформаційних даних, включно методи та технології різноманітних видів (оперативного, бухгалтерського фінансового й управлінського, податкового, соціального і екологічного) обліку, аналізу та контролю з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпеці діяльності господарюючого суб'єкта та його сталого розвитку. Реаліями сьогодення є поширення методології бухгалтерського обліку на соціальну діяльність підприємства. У контексті посилення соціальної відповідальності соціальний облік має стати не окремим видом

обліку, а структурним елементом системи традиційного бухгалтерського обліку. Відсутність інформації про екологічний облік створює перешкоду для користувачів інформації про підприємство і стає досить важко планувати подальшу виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. Як наслідок, на рахунках бухгалтерського обліку не враховуються екологічні витрати, пов'язані з цим операції, які є наслідком виснаження природних ресурсів і деградації середовища [13, с. 212]. З одного боку, обліково-аналітичне забезпечення є інформаційною основою для здійснення моніторингу оцінки стану та рівня економічної безпеки підприємства, а з іншого – специфічним видом професійної діяльності у сфері безпеки, який безпосередньо впливає на її забезпечення та характеризується суб'єктами діяльності, формами та принципами реалізації.

Проведені дослідження і оцінювання економічної безпеки птахівничого підприємства в розрізі складових виявили обмеженість формування обліково-аналітичної інформації на підприємствах галузі через неповноту і суб'єктивність. Особливо, це стосується соціальної та екологічної безпеки. В умовах загострення економічних, соціальних та екологічних проблем потрібно більш жорстко ставитись до якості інформації бухгалтерського обліку, її достовірності, повноти та точності, що забезпечить можливість мінімізувати ризики бізнес-середовища, приймати ефективні управлінські рішення щодо зміцнення економічної безпеки підприємства і галузі загалом.

Список використаних джерел:

1. Яців С. Ф. Стан і перспективи розвитку птахівництва у сільськогосподарських підприємствах України. *Агросвіт*. 2021. №16. С. 26–33. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2021/5.pdf. DOI: 10.32702/2306&6792.2021.16.26

2. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року : Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>

3. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ, 2013. 33 с.

4. Василішин С. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою аграрних підприємств: теорія, методологія, організація. дис. ...д-ра екон. наук: 08.00.09 / Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». Київ, 2020. 559 с.

5. Штангрет А. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Вісник Асоціації докторів філософії України*. 2015. №1. URL: <http://aphd.ua/publication-31/>

6. Боримская Е. Концепция интегрированной учетно-аналитической системы обеспечения экономической безопасности предприятия: направления построения. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu nr 827, "Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia" nr 69, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu, Szczecin*. 2014. Pp. 7–17. URL: https://wneiz.pl/nauka_wneiz/frfu/70-2014/FRFU-70-7.pdf

7. Burlan S. A., Katkova N. V. Accounting and Analytical Support for Economic Security in Today's Business Environment. *The Problems of Economy*. 2019. № 1 (39). С. 184–190. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-184-190>

8. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2021, № 23, ст.197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

9. Василішин С. І. Ризики економічної безпеки в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 3(71). С.178–183. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-63>, http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_2_2019_ukr/26.pdf

10. Азарская М. А., Поздеев В. Л. Информационное обеспечение управления рисками экономической безопасности предприятия. *Вестник Тюменского государственного университета. Социально-экономические и правовые исследования*. 2019. Том 5. № 3 (19). С. 179–192. DOI: 10.21684/2411-7897-2019-5-3-179-192.

11. Діяльність суб'єктів господарювання 2020 : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/zb_DSG_20.pdf

12. За крок до катастрофи? Як знищувалася система утилізації біовідходів. URL: <https://incident.obozrevatel.com/ukr/crime/za-krok-do-katastrofi-yak-znischuvalasya-sistema-utilizatsii-biovidhodiv.htm>

13. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки : монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 440 с.

References:

1. Yatsiv, S.F. (2021). The state and prospects of poultry development in agricultural enterprises of Ukraine. *Agrosvit [Agrosvit]*, №16, pp. 26–33. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2021/5.pdf. DOI: 10.32702/2306&6792.2021.16.26 (in Ukr.).

2. *Strategy of economic security of Ukraine for the period up to 2025 (2021)*, Decree of the President of Ukraine of August 11, 2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (in Ukr.).

3. Gnylytska, L.V. (2013). Accounting and analytical support for the functioning of the system of economic security of the enterprise : Abstract to Dr. Econ. Science Dissertation, Accounting, Analysis and Audit. Kyiv, 33 p. (in Ukr.).

ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

4. Vasylyshin, S.I. (2020). Accounting and analytical support of economic security management of agricultural enterprises: theory, methodology, organization. Dissertation of Dr. Econ. Sciences, Accounting, Analysis and Audit. Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaeva; National Research Center "Institute of Agrarian Economics". Kyiv, 559 p. (in Ukr.).

5. Shtangret, A.M. (2015). Accounting and analytical support of economic security management of the enterprise. *Visnyk Asotsiatsii doktoriv filosofii Ukrainy [Bulletin of the Association of Doctors of Philosophy of Ukraine]*, №1. URL: <http://aphd.ua/publication-31/> (in Ukr.).

6. Borimskaya, E. (2014). The concept of an integrated accounting and analytical system to ensure the economic security of the enterprise: areas of construction *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu nr 827, "Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia" nr 69, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu, Szczecin*. Pp. 7–17. URL: https://wneiz.pl/nauka_wneiz/frfu/70-2014/FRFU-70-7.pdf (in Russ.).

7. Burlan, S.A., Katkova, N.V. (2019). Accounting and Analytical Support for Economic Security in Today's Business Environment. *The Problems of Economy*, № 1 (39), pp. 184–190. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-184-190>

8. *On the Bureau of Economic Security of Ukraine* (2021), Law of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada (VVR), № 23, st. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (in Ukr.).

9. Vasylyshin, S.I. (2019). Risks of economic security in the system of accounting and analytical support of enterprise management. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi [Problems of system approach in economics]*, vol. 3 (71), pp. 178–183. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-63>, http://psae-jrnل.nau.in.ua/journal/3_71_2_2019_ukr/26.pdf (in Ukr.).

10. Azarskaya, M.A., Pozdeev, V.L. (2019). Information support of enterprise economic risk management. *Vestnik Tjumenskogo gosudarstvennogo universiteta. Social'no-ekonomicheskie i pravovye issledovanija [Bulletin of Tyumen State University. Socio-economic and legal research]*, vol. 5, № 3 (19), pp. 179–192. DOI: 10.21684/2411-7897-2019-5-3-179-192 (in Russ.).

11. State Statistics Service of Ukraine (2021). Activities of economic entities 2020: statistical collection. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/zb_DSG_20.pdf (in Ukr.).

12. One step closer to disaster? How the biowaste disposal system was destroyed. URL: <https://incident.obozrevatel.com/ukr/crime/za-krok-do-katastrofi-yak-znischuvallasya-sistema-utilizatsii-biovidhodiv.htm> (in Ukr.).

13. Zamula, I.V. (2010). *Bukhhalters'kyj oblik ekolohichnoi diial'nosti u zabezpechenni stijkoho rozvytku ekonomiky [Accounting for environmental activities in ensuring sustainable economic development]*. ZhDTU, Zhytomyr, 440 p. (in Ukr.).